

ՆՈՓԵՎՈՐ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու
Քրիստոնեական Դաստիարակության և
Քարոզչության Կենտրոն

ՏԵՐ ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍԻ

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՆՈՐԻՆ ՍՈՒՐԲ ՕԾՈՒԹԻՒՆ

Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ

ՍՐԲԱԶՆԱԳՈՅՆ ԵՒ ՎԵՀԱՓԱՌ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

**ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ
ՔԱՆԱՆԱՆԵՐԻՆ
ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹՅԱՆ
ԽՈՐՆՐԴԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ**

Բ հրապարակություն

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱԾԻՆ
2012

Արդարև, քահանայի շրթունքները զգույշ պիտի վարվեն գիրության հեղուկ մարդիկ նրա բերանից պիտի օրենքներ խնդրեն, քանի որ նա է Ամենակալ Տիրոջ պարզամարերը (Մադար. Բ 7):

Առաջարան

Կյանքի Առաջնորդը՝ Աստված, եզեկիել մարգարեի բերանով զգուշացնում է ժողովուրդների առաջնորդներին. «Մարդո՛ւ որդի, Ես քեզ դեպ կարգեցի Բարայկի այդ տանը. դու ինձնից պարզամներ ես լսելու և իմ անունից սպառնալու ես նրանց» (Եզեկ. Գ 17):

Ժողովրդի առաջնորդներ են անվանվում ոչ միայն վիճակավոր¹ եպիսկոպոսները, այլև բոլոր խոստովանահայր քահանաները: Ուստի յուրաքանչյուր խոստովանահայր քահանա վերը նշված Աստվածային խոսքը պիտի համարի նաև իրեն ուղղված և միշտ զգոն լինի՝ զգուշանալով

¹ Թեմի առաջնորդ:

Ա հրատարակություն՝

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին, ԲԴԲԿ, 1996

իր խոստովանորդիների համար, որպես-
զի Աստված նրանց արյունը իրենից չպա-
հանջի:

Թեև այս զգուշությունն անհրաժեշտ է
հոգևոր բոլոր ծառայությունները մատու-
ցելիս, այնուամենայնիվ ապաշխարութ-
յան խորհրդի կատարումը առավել մեծ
զգուշավորություն է պահանջում քահա-
նայից, որովհետև մկրտությունից հետո
երկնքի Արքայություն մտնելու երկրորդ
պատեհությունն ընձեռում է ապաշխա-
րության խորհուրդը:

Ուրեմն խոստովանահայր քահանա-
ներին հույժ անհրաժեշտ է նախ՝ ստույգ
տեղեկություն ունենալ ապաշխարության
խորհրդի վերաբերյալ, և երկրորդ՝ այն
պատշաճ կերպով ավանդել խոստովանոր-
դիներին:

Քահանաներն են հոգիների բժիշկները,
Իսկ նրանց դեղերը՝ Սուրբ Գրքի խոսքերը:

**ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ ՔԱԿԱՆԱՆԵՐԻՆ
ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ**

Գլուխ Ա - ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄԸ

Ապաշխարության սահմանումը.

Այս խորհուրդը սահմանել է Մեր Տեր Տիսու Զրիստոս, որով թողություն է տրվում զոջացող ու խոստովանող մարդու մկրտությանից հետո գործած մեղքերին՝ քահանայի իրավաբանական արձակմամբ ու պարզաձև վճարում դնելով:

Նախ՝ ասվում է, որ ինչպես մյուս խորհուրդները, այնպես էլ ապաշխարության խորհուրդը սահմանել է մեր Տեր Տիսու Զրիստոս: Իշխանություն տալով բոլոր առաքյալներին՝ ասում է նրանց. «Առե՛ք Սուրբ Հոգին: Եթե մեկի մեղքերը ներեք, նրանց ներված կլինի. եթե մեկի մեղքերը չներեք, ներված չի լինի» (Յով. Ի 22):

Քրիստոս՝ մեր Տերը, այս խորհուրդը նախ Իր առաքյալներին ավանդեց և նրանց միջոցով՝ բոլոր վիճակավոր եպիսկոպոսներին, իսկ վերջիններին՝ միջոցով՝ նաև յուրաքանչյուր քահանայի:

Երկրորդ՝ ասվում է. որով թողություն է տրվում զոջացող ու խոստովանող մարդու մկրտությանից հետո գործած մեղքերին: [Այսպես է ասում], քանի որ մկրտությունից առաջ գործած մեղքերը այս դատաստանին ենթակա չեն, որովհետև Եկեղեցին ուրիշներին չի դատում, այլ նրանց, ովքեր արդեն մկրտության դռնով մուտք են գործել Եկեղեցի, ինչպես առաքյալն է ասում. «Իմ ի՞նչ գործն է դատել նաև դրսևներին» (Ա Կոր. Ե 12): Հետևաբար ապաշխարության խորհուրդով ներվում են [Եկեղեցու զավակի] բոլոր մեղքերը՝ թե՛ ներելի, թե՛ մահացու, քանի որ Քրիստոս որևէ բացառություն չի անում, երբ ասում է. «Եթե մեկի մեղքերը ներեք, նրանց ներված կլինի» (Յով. Ի 22):

Երրորդ՝ ասվում է. քահանայի իրավաբանական արձակմամբ, քանզի ապաշխարության խորհուրդը հաշտեցուցիչ դատաստան է, որի ժամանակ խոստովանահայր քահանան, իբրև դատավոր, տեսնելով մեղավորի զղջումը և լսելով նրա

խոստովանությունը, նաև պատշաճ վճարում՝ դնելով նրա վրա, դատավորի իրավունքով արձակում է նրա մեղքերը և հաշտեցնում Աստծու հետ:

Հաշտեցուցիչ և վրեժխնդիր դատաստանների միջև եղած տարբերությունը հետևյալն է.

Վրեժխնդիր դատաստանի ժամանակ պարտավորից² չի պահանջվում խոստովանել իր անօրեննությունները, ցավով խորշել դրանցից և վճարել դրանց դիմաց, այլ բավական է որևէ մեկի ամբաստանությունը, հաստատված ճշմարիտ վկայությամբ, որպեսզի դատավորն իր վճռով արժանի պատիժ որոշի:

Իսկ հաշտեցուցիչ դատաստանի դեպքում անհրաժեշտ է պարտավորի խոստովանությունը, որ անօրեն է եղել, և անձնական վիճակությունը, որ ցավում է գործած անօրենությունների համար ու պատրաստ է վճարել պահանջվող ապաշխարանքը:

1 Վճարում - հատուցում:

2 Պարտավոր - մեղադրյալ:

Ապաշխարություն խորհրդի երեք բաղկացուցիչ մասերն են՝ զղջումը, խոստովանությունը և վճարումը:

Առաջին երկուսը էական մասերն են, իսկ երրորդը՝ ամբողջական: Այս երեքի մասին կխոսենք առանձին-առանձին:

Զղջման սահմանումը.

Տոգոս ցավ և գարշում գործած մեղքերի համար՝ այլևս երբեք չմեղանջևոս մտադրությանը:

Այս ցավը պետք է բավարարի հինգ պայմանի: Նախ՝ ներքին ցավ պիտի լինի, որովհետև կոչվում է հոգու ցավ, այլ ոչ մարմնի կամ զգայություն:

Երկրորդ՝ զերբնական, այսինքն՝ պետք է Սուրբ Հոգու ներշնչմամբ լինի: Ահա թե ինչու մոլորություն մեջ են այն անձինք, ովքեր Աստծուց ապաշխարություն կանչվելիս հապաղում են, կարծես ապաշավանք¹ կախված է միայն իրենց անձնիշխանությունից:

Երրորդ՝ համայն, այսինքն՝ [այն պետք է] տարածվի բոլոր, մանավանդ մահացու մեղքերի վրա: Ուստի եթե ապաշխարողը ցավի բոլոր մահացու մեղքերի համար,

սակայն անտեսի մեկը, թերևս մահվան մեջ մնա այդ մեկ մեղքի պատճառով:

Չորրորդ՝ առավել գարշելի մեղքերից, քան որևէ այլ չարից:

Հինգերորդ՝ լինի ազդու հետագա ներգործությունների դեպքում, քանզի միայն կամեցողությունը բավական չէ ճշմարիտ զղջման համար, այլ պահանջվում է ունենալ նաև այնպիսի դիտավորություն, որ մոտակա առիթի դեպքում կամավորապես հաղթահարի արգելքները, արմատախիլ անի արատները և որոնի ու ընտրի միջնորդներ, առանց որոնց անհնար է պահպանել այն նոր վարքը, որը մտադրվել է ունենալ զղջացողը:

Զղջումը երկու տեսակի է լինում՝ կատարյալ և անկատար: Կատարյալն առաջ է գալիս Աստծու [նկատմամբ տածած] սիրուց, իսկ անկատարը՝ մեղքի գարշությունից կամ գեհենի վախից:

1 Ապաշավանք - ապաշխարություն:

Գլուխ Գ - ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Խոստովանությունը սահմանվում է հետևյալ կերպ.

Ապաշխարողի՝ մկրտությունից հետո գործած մեղքերի ամբաստանություն քահանայի առջև՝ արձակում սրանալու համար:

Միջնորդի ներկայությամբ խոստովանությունը անհրաժեշտ է նրանց փրկության համար, ովքեր գայթել են մկրտությունից հետո, քանզի այս է Տիրոջ խոսքը. «Առե՛ք Սուրբ Տոգին: Եթե մեկի մեղքերը ներք, նրանց ներված կլինի. եթե մեկի մեղքերը չներք, ներված չի լինի» (Յովհ. Ի 22):

Եկեղեցին մշտապես իմացել և ընդունել է, որ մեղքերը անհրաժեշտ է մեկ առ մեկ հայտնել ապաշխարության ատյանին, քանի որ քահանաները չեն կարող դատել անձանոթներին, ոչ էլ արդարացի պատիժ նշանակել, եթե ապաշխարողները մեկ առ մեկ չխոստովանեն իրենց գործած մեղքերը: Ոսկեբերանն այդ մասին ասում է. «Չի կարելի ոչ մի հանցանքի համար թողություն

տալ, եթե եպիսկոպոսը կամ քահանան նախապես դրանք հանգամանորեն չեն քննել և հետազոտել»:

Հինգ պայման է անհրաժեշտ խորհրդական խոստովանության համար.

Նախ՝ մտադրություն ունենալ, այսինքն՝ նախապես քննել, թե որոնք են գործած մեղքերը:

Երկրորդ՝ հավաստիություն և ճշմարտություն, այսինքն՝ ապաշխարողը չպիտի ավելացնի կամ պակասեցնի մեղքերի քանակն ու ծանրությունը:

Երրորդ՝ գաղտնիություն, որպեսզի տկարամիտ մարդիկ չգայթակղվեն՝ լսելով խոստովանողի մեղքերը:

Չորրորդ՝ պարտասակամություն՝ հնազանդվելու խոստովանահոր հրամաններին և ազդեցություններին:

Եվ հինգերորդ՝ ամբողջականություն, այսինքն՝ մանրամասն բացատրություն նախ մեղքերի տեսակների և ապա պարագաների, որոնք կարող են փոխել մեղքի տեսակը: Սակայն խոստովանողը պարտա-

վոր է լուել մեղսակցի մասին և խոստովանել միայն իր և ոչ թե ուրիշի մեղքերը:

Նարգ. Քահանան կարո՞ղ է դրսուլմ խոսել այն մասին, ինչ ասվել է խորհրդական խոստովանության ժամանակ:

Պարասխասն. Ո՛չ: Երբե՛ք: Քահանան միշտ պիտի լուի, նույնիսկ մեծ վնասներ կրելու ու մահվան սպառնալիքի դեպքում:

Նարգ. Ի՞նչն է ծածկվում գաղտնիության կնիքով:

Պարասխասն. Այն ամենը, ինչ հայտնի է դառնում խորհրդական խոստովանության ժամանակ, այսինքն՝ բոլոր մեղքերը՝ թե՛ ծանր և թե՛ թեթև, փորձությունները, հոռի բարքերը, բնական պակասությունները և այն ամենը, ինչի ի հայտ գալուց խուսափում է ապաշխարողը:

Նարգ. Կարո՞ղ են երկու քահանաներ իրար հետ խորհրդակցելու նպատակով խոսել մեկի մեղքերի մասին, ում խոստովանությունը բազմիցս լսել են:

Պարասխասն. Ո՛չ: Երբե՛ք: Միայն խոստովանորդու ազատակամ համաձայնությամբ:

Նարգ. Կարո՞ղ է խոստովանահայրը խոստովանությունից դուրս խոսել խոստովանորդու հետ այն ամենի մասին, ինչը հայտնվել է խոստովանության ժամանակ:

Պարասխասն. Ո՛չ: Միայն այն դեպքում, եթե ինքը խոստովանորդին ցանկություն հայտնի, որովհետև նման խոսակցությունները կարող են ծանր լինել ապաշխարողների համար:

Խոսքը վերաբերվում է խոստովանությունից դուրս խոսակցություններին, քանի որ խոստովանության ժամանակ քահանան ոչ միայն կարող է, այլև պարտավոր է երբեմն ազդել խոստովանորդու վրա, որ շարունակ սայթաքում է նույն մեղքի պատճառով, որպեսզի է՛լ ավելի զգուշանա իր անձի համար:

Գլուխ Դ - ՎՃԱՐՈՒՄ

Վճարումը սահմանվում է այսպես.

Խոսարությանահոր կողմից դրված պարտի հանձն առնելը և Աստու դեմ գործած անիրավության փոխարեն նեղությունների ու չարհարանքների կամալոր կրելը:

Սոստովանահայրը ապաշխարանք դենելիս պետք է նկատի ունենա երկու հանգամանք. մեկը՝ մեղավորին պատժելը, մյուսը՝ պատժի նպաստավորութունը՝ մեղքի մեջ կրկին չընկնելու համար:

Հարց. Կարո՞ղ է մեկ այլ քահանա փոխել խոստովանահոր դրած վճարումը:

Պարասխատ. Ո՛չ: Միայն այն դեպքում, եթե դրված ապաշխարանքը պատշաճ չէ, իսկ եթե հանկարծադեպ հանգամանք է վրա հասնում, ապա մեկ այլ քահանա, ապաշխարության խորհրդի ժամանակ լսելով նույն մեղքի խոստովանութունը, կարող է փոխել վճարումը:

Հարց. Ինչպե՞ս է կատարվում վճարումը:

Պարասխատ. Երեք կերպ՝ աղոթքով, պահքով և ողորմությամբ: Այս նյութին կծանոթանանք ստորև:

Գլուխ Ե - ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐհՐԴԻ ՆՅՈՒԹԻ ԵՎ ՁԵՎԻ ՄԱՍԻՆ

Ապաշխարության խորհրդի նյութերն են՝ գղջումը, խոսարությանությունը և վճարումը:

Ինչպես ասացինք, առաջին երկուսը խորհրդի էական մասերն են, իսկ երրորդը՝ նրա աճողական մասը, բայց ոչ էական: Քանի որ Աստված կարող է Իր շնորհով այնպես ընդունել գղջացողին, որ նույնիսկ ոչ մի վճարում չպահանջվի, ուստի հոգեվարքի մեջ գտնվող ապաշխարողներին կամ նրանց, ովքեր տկարության պատճառով անկարող են իրագործել վճարումը, արձակումը տրվում է առանց որևէ վճարում ղենելու:

Ապաշխարության խորհրդի ձևը քահանայի կողմից ասվող հետևյալ խոսքն է. «Արձակուրդ եմ քեզ մեղքի ամենայն մասնակցությունից»:

Հարց. Քահանան ո՞ւմ մեղքերը չպիտի արձակի:

Պարասխատ. Վեց տեսակի մարդկանց:

Նախ՝ եղբոր նկատմամբ թշնամաբար վարվողներին, ովքեր ատելությունից դըրված չեն կամենում հաշտվել և անկեղծ սիրով գնալ նրա մոտ:

Երկրորդ՝ նրանց, ովքեր, ժամանակ ունենալով հանդերձ, չեն մարում իրենց պարտքերը կամ չեն մաքրում իրենց կողմից վարկաբեկված մերձավորի անունը:

Երրորդ՝ ովքեր ավելորդ ծախսերով պարտքեր են դիզում, որոնք ի վիճակի չեն մարել, կամ եթե նույնիսկ ի զորու են, սակայն զանց են առնում, ինչի պատճառով մեծ վնասներ են կրում պարտատերերը՝ արհեստավորներն ու վաճառականները:

Չորրորդ՝ ովքեր զբաղվում են անարժան և արգելված արհեստներով, ինչպիսիք են վաշխառուները, խաղամոլները և այլն: Եվ կամ օրինավոր արհեստը չարին են ծառայեցնում, ինչպես պատկերահանները, ովքեր անպարկեշտ [տեսարաններ] են նկարում, և գրավաճառները, ովքեր ցանկություն առաջացնող գրքեր են վաճառում:

Հինգերորդ՝ ովքեր շրջում են մեղսածին որոգայթներում և չեն կամենում զգուշանալ մեղանչումների պատճառներից և առիթներից:

Վեցերորդ՝ ովքեր մեղադրելի անհոգությամբ անտեղյակ են մնում հավատի սկզբունքներին, ինչպես, օրինակ՝ Ամենասուրբ Երրորդություն, Աստծու Բանի մարդեղություն խորհուրդներին և քրիստոնեությունը վերաբերող հոգևոր այլ գիտելիքներին:

Գլուխ Զ - ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՎԱՐԴԻ ՊԱՇՏՈՆՅԱՆԵՐԸ

Ապաշխարության խորհրդի պաշտոնյաներն են եպիսկոպոսներն ու քահանաները, քանի որ նրանց է ուղղված հետևյալ խոսքը. «Եթե մեկի մեղքերը ներեք, նրանց ներված կլինեն. եթե մեկի մեղքերը չներեք, ներված չեն լինի» (Յովհ. Ի 22):

Նարց. Ամեն քահանա կարող է խոստովանություն լսել և արձակել:

Պատասխան. Ո՛չ: Թեպետ բոլոր քահանաները ձեռնադրությամբ իշխանություն ունեն կապելու և արձակելու, բայց նա, ով խոստովանահայրություն է կարգվում, պետք է վիճակավոր եպիսկոպոսից հատուկ հրամանագիր ստանա: Հակառակ դեպքում նա իրավունք չունի խոստովանություն լսելու և արձակում տալու՝ բացառությամբ, եթե մեկին մահվան վտանգ է սպառնում: Սա հար և նման է վարդապետական պարագային, թեպետ բոլոր վարդապետներն իրավունք ունեն քարոզելու,

սակայն առանց վիճակի առաջնորդի հրամանի չեն քարոզում: Այսպես պետք է վարվեն և քահանաները:

Նարց. Հրամանագրված քահանան կարող է արդյոք անխտաբար լսել այնպիսի մեկի խոստովանությունը, ով խոստովանում է մեկ այլ խոստովանահայր քահանայի մոտ, և արձակել նրա մեղքերը:

Պատասխան. Ո՛չ: Նա կարող է միայն լսել իր համայնքի [զավակների] խոստովանությունը և միայն նրանց արձակել տալ: Բացառություն են կազմում ծանր հիվանդները, որոնց ժամանակը չի ներում կանչել սեփական խոստովանահորը, և օտարականները, որոնց խոստովանահայրերը հեռավոր երկրներում են:

Գլուխ Է - ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԳՈՐԾԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ապաշխարության խորհրդի գործերը
Հինգն են:

Նախ՝ մեղքերի թողություն:

Երկրորդ՝ ազատագրում հավիտենական
պատժից:

Երրորդ՝ Աստուծո հետ բարեկամության
նորոգում:

Չորրորդ՝ ներգործական օժանդակու-
թյուն, որով արդարացված մեղավորն
այսուհետև կկարողանա խուսափել մեղ-
քերից և հարատևել բարի գործերում:

Հինգերորդ՝ մեղքերի պատճառով կորց-
րած առաքինությունների ու պրոֆեսիո-
նալ կերպարի կենդանություն:

Հարց. Ինչպես ապաշխարությամբ կեն-
դանանում են մեղքերից մահացած առա-
ջին բարեգործությունները, նույնպես
և մեղանջելով կկենդանանա՞ն արդյոք
նախկինում քավված մեղքերը:

Պատասխան. Ո՛չ: Ապաշխարությամբ
քավված մեղքերը չեն կենդանանում:
Սա Աստվածային դատաստանին հատուկ
իրավունք է և տարբերվում է մարդկային
դատաստանից, որի ժամանակ մի անգամ
պատժված գողը, եթե դարձյալ գողութ-
յուն անի, հարաջար կպատժվի ու խեղդա-
մահ արվելով կկորչի:

Ի վերջո պետք է նաև այն իմանալ, որ
Սուրբ Եկեղեցու յուրաքանչյուր խորհր-
դի համար նախատեսված են զանազան
ընթերցումներ, որոնք հատուկ դիտավո-
րությամբ պետք է կատարվեն: Եթե ըն-
թերցումներն առանց դիտավորության են
կատարվում, ապա դրանց կարելի է անհո-
գի մարմին համարել: Ուստի խոստովա-
նահայր քահանան մեղքերն արձակելիս
պետք է առաջնորդվի այն դիտավորու-
թյամբ, որ երբ ինքը Աստվածային խոսքով
արձակում է այս խոստովանորդուն երկրի
վրա, ապա նույն պահին վերջինս արձա-
կում է ստանում նաև երկնքում, որով-
հետև այդ է նշանակում Քրիստոսի խոս-

քը. «Ինչ որ արձակես երկրի վրա, արձակված պիտի լինի երկնքում» (Մատթ. ԺԶ 19):

Ապաշխարության խորհրդին վերաբերող այս համառոտ տեղեկություններից բացի, որ պարտավոր են իմանալ խոստովանահայր քահանաները, պետք է իմանան նաև, թե ինչպես դրանք ավանդել խոստովանորդներին՝ թե՛ մեղքերի պարագաները քննելիս և թե՛ հարմար ապաշխարանք դնելիս:

Գլուխ Ը - ԶԳՈՒՇՈՒԹՅՈՒՆ՝ ՄԵՂՔԵՐԻ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ ՔՆՆԵԼԻՍ

Խոստովանահայր քահանան որևէ մեկի խոստովանությունը լսելուց առաջ նախ ինքն է պարտավոր խոստովանել և արձակում ստանալ, որովհետև կապված մեկը չի կարող արձակել մեկ այլ կապյալի մեղքերը, այլ անհրաժեշտության դեպքում Աստված ներում է:

Ուստի քահանաները թեպետև պարտավոր են միշտ պատրաստ լինել, բայց առավել ևս [պետք է պատրաստ լինեն] Սուրբ Եկեղեցու խորհուրդները կատարելիս. «Բժիշկ, բժշկի՛ր ինքդ քեզ» (Ղուկ. Դ 23):

Արդ, խոստովանահայր քահանան պարտավոր է զգուշություն դրսևորել երեք հանգամանքներում.

Նախ՝ մեկի խոստովանությունը լսելիս, [պետք է] նրան խոսել տա գործած մեղքերի կարևոր պարագաների մասին, քանզի դրանք են որոշում մեղքի առավել կամ պակաս ծանր լինելը, իսկ երբեմն

էլ փոխում են մեղքերի տեսակը: Օրինակ՝ հարվածելը բարկության մեղքի դրսևորումն է, բայց եթե հարվածել են հղի կնոջը, ապա հնարավոր է, որ բարկության մեղքը փոխվի մարդասպանության, ուստի խոստովանության ժամանակ անհրաժեշտ է ուշադրություն դարձնել որոշ պարագաների վրա ևս, որպեսզի ըստ այդմ պատժապատվի դեղը:

Մեղքի կարևոր պարագաներն են. նախ՝ ո՞վ և ինչպի՞սի մարդ է գործողը՝ ծե՞ր, թե՞ երիտասարդ, տգե՞տ, թե՞ իմաստուն, որովհետև տարբեր է նույն մեղքի ծանրությունը ծեր մարդու կամ երիտասարդի, տգետի կամ իմաստունի համար:

Երկրորդ՝ ի՞նչ մեղք է գործվել, և մեղքի ո՞ր տեսակն է: Ինչպես, օրինակ՝ եթե գողություն է կատարվել, ապա ումի՞ց՝ աղքատի՞ ունեցվածքից, թե՞ հարուստի, կամ մարդո՞ւց, թե՞ եկեղեցուց: Իսկ այս վերջինը փոխվում է մեկ այլ՝ ծանրագույն մեղքի, որ կոչվում է սեղանակոպտություն:

Երրորդ՝ որտե՞ղ է գործվել մեղքը, քանի որ տարբերությունը մեծ է՝ սովորական, թե՞ սուրբ վայրում:

Չորրորդ՝ ե՞րբ է գործվել մեղքը, սովորական մի օ՞ր, թե՞ կիրակի կամ պահոց օր:

Հինգերորդ՝ քանի՞ անգամ է անհատը գործել նույն մեղքը: Որքան շատ է կրկնվում մեղքը, այնքան ավելի է ծանրանում և առավելանում չարությունը:

Վեցերորդ՝ ո՞վ է այն անձը, ում դեմ մեղք է գործված՝ օտարագլխի՞ է, թե՞ հայրենակից, ազգակա՞ն է, թե՞ օտար:

Միայն օրինավոր չէ հարցնել մեղսակցի անունը: Իսկ եթե խոստովանորդին պարզամտությամբ սկսի պատմել, պետք է լռեցնել նրան, քանի որ դա արդեն խոստովանություն չէ, այլ մատնություն:

Երկրորդ՝ խոստովանահայրը մեծ խոհեմությամբ պետք է դրսևորի խոստովանողին հարցեր տալիս, թեև նրա գործը միայն լսելն է և ոչ թե հարցեր տալը: Իսկ եթե խոստովանորդին դժվարանում է խո-

սեւ տգիտութեան կամ ամոթի պատճառով, անհրաժեշտ է զգուշութեամբ և իմաստութեամբ հարցերով օգնել նրան, որպեսզի մեղքը ծածկելով չունայնացվի խոստովանութիւնը՝ վերածվելով սրբապղծութեան:

Հատուկ շեշտում ենք՝ զգուշութեամբ և իմաստութեամբ, որովհետեւ պետք է նկատի ունենալ խոստովանողի հասակը, նրա ապրելակերպը և շատ ուրիշ պայմաններ ևս: Առավել զգուշավոր պետք է լինել մանավանդ երեխաների խոստովանութեան ժամանակ, որպեսզի անխոհեմ հարցերից անմեղները մեղք գործել չսովորեն:

Երրորդ՝ մեծ խոհեմութիւն է հարկավոր խոստովանահորը խոստովանած մեղքերի համեմատ ապաշխարանք դնելիս: Երբ բժիշկը նշանակում է ոչ այն դեղը, որը պետք է տվյալ հիվանդութեան համար, ապա բժշկելու փոխարեն ծանրացնում է հիվանդի վիճակը, երբեմն նույնիսկ սպանում: Հետևաբար մեծ զգուշութիւն է պահանջվում խոստովանահորից ապաշխարանք նշանակելիս: Այս զգուշութիւն-

ըն մասնավոր կանոններով չի սահմանափակվում, այլ հանձնվում է խոստովանահոր խոհեմութեանն ու իմացութեանը: Այս մասին այստեղ խոսեցինք ընդհանուր ու համառոտակի:

**Գլուխ Թ - ՆԱԽԱՊԱՏԱՍԽԱՆ
ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԴՆԵԼՈՒ
ԶԳՈՒՇՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Հայտնի է, որ ամեն մեղք Աստծու դեմ է, բայց կան մեղքեր, որ վշտացնում են Տիրոջը, կան, որ վշտացնում են գործողին, կան, որ վշտացնում են մերձավորին: Օրինակ՝ Հպարտության մեղքը վշտացնում է Աստծուն, բղջախոհության մեղքը՝ գործողին, իսկ ազահության մեղքը՝ մերձավորին:

Ուստի Հպարտության ապաշխարանքն է խոնարհ աղոթքը, բղջախոհությանը՝ պահքը կամ ծոմապահությունը, իսկ ազահությանը՝ կարոտյալներին ողորմություն տալը:

Մերձավորի հանդեպ տարբեր կերպով են մեղանչում՝ բարկություն՝ եղբոր սիրտը վիրավորելով, որի դեղն է մեղա գալով հաշտվելը, կամ զրպարտությամբ մերձավորի անունը արատավորելով, այսինքն՝ նրան, ում ներկայությունը արվել է զրպարտությունը, հայտնել ճշմարտու-

թյունը, թե այս եղբայրն անմեղ էր, իսկ ինքը զրպարտել է նրան: Եվ կամ եղբոր ունեցվածքը հափշտակելով, գողանալով և այլ վնասներ հասցնելով, որի դեղն է արածի դիմաց վճարելը, իսկ եթե կարողություն ունի, ապա իր անիրավության դիմաց ողորմություն տա աղքատներին, իսկ եթե ոչ, մեկ այլ հարմար ապաշխարանք կրի:

Բայց բոլորի ապաշխարանքը թող այս լինի. ով մի անգամ մեղք է գործել, այլևս չգործի և մեղքի պատճառից էլ հեռանա: Ինչպես, օրինակ, եթե կռվի կամ հայհոյության պատճառը հարբեցողությունն է, այլևս երբեք զինի և օղի չխմի: Եթե չարագործության պատճառը որևէ տուն մտնելն է կամ մեկի հետ հանդիպելը, ապա թող երբեք չմտնի և չտեսակցի:

Մանավանդ երեխաների և պատանիների ապաշխարանքը լինի չար ընկերակցությունից ամեն կերպ հեռանալը:

Հասուն մարդկանց համար ապաշխարանք լինի իրենց ընտանիքի հոգսերը

հոգալը, երեխաներին ուսման տալը և հետևելը, որպեսզի լիարժեք ուսուժ ստանան:

Կանանց համար ապաշխարանք է պարկեշտ, հնազանդ և տնարար լինելը. առհասարակ բոլոր անձանց հետ եղբայրասեր, ազգասեր լինելը և հաշտ ու խաղաղ ապրելը, մանավանդ հայրենակիցներին հետ:

«Հայր մեր» աղոթքը չիմացողների համար ապաշխարանքը թող այն ճիշտ սովորելը լինի: Նրանց, ովքեր ճիշտ խաչակնքվել չգիտեն, խոստովանահայրը ինքը ձեռքից բռնած սովորեցնի: Նաև [պետք է] նրանց վրա ապաշխարանք դնել, որպեսզի կարևոր աղոթքներն ու արարողությունները սովորեն: Կարևոր աղոթքներն են՝ «Նայր մեր», «Նաւարարսի մի Աստուծ», «Անկանխմ առաջի քո» և «Նաւարարս խոստովանիմ»: Անշուշտ, քրիստոնյաներին անհրաժեշտ է գոնե այսքանը անգիր իմանալ:

Իսկ անհրաժեշտ արարողությունները սրանք են՝ ճիշտ խաչակնքվելը, ծնրադրելը, Սուրբ Պատարագին Ավետարանի ընթերցանություն ժամանակ գլխաբաց ոտքի կանգնելը, նստելն ու ծնկի գալը, նաև բարձրաձայն չաղոթելը, այս ու այն կողմ չնայելը, չխոսելը, ամբողջությամբ Սուրբ Պատարագին մասնակցելը:

Նույնպես և եկեղեցուց դուրս բոլոր վայրերում պետք է քրիստոնյային վայել պարկեշտություն ունենալ, խստորեն զգուշանալ լեզվից՝ չհայհոյել ու չերգվել: Որովհետև ինչպես զանգակն է ձայնից ճանաչվում, նույնպես և քրիստոնյան՝ իր վարքից ու առավել ևս խոսքից: Ուստի ով հայհոյում է կամ սնոտի երգումներ տալիս, արժանի է քրիստոնյա կոչվելու: Խոստովանահայրերը պարտավոր են այս ամենը և դեռ ավելին, որպես ապաշխարանք, դնել իրենց խոստովանողներին վրա՝ ըստ վայելչության:

Քահանաներից ոմանք ողորմության ապաշխարանք դնելիս հիշատակում են

ժամուցի¹, քառասունքի² և այլ ծառայությունների մասին, որով, ինչպես և լսել ենք, բամբասանքի առիթ են տալիս: Գուցե աշխարհականներից ոմանք, այս բամբասանքները չափազանցնելով, բոլոր քահանաներին վերադրեն: Ուստի խոստովանալով մեծ զգուշություն պետք է ցուցաբերի և չհիշատակի դրանք խոսքի մեջ, այլ միայն հիշատակի աղքատներին, որպեսզի բարեպաշտ մարդիկ ինքնահոժար կամքով հոգևորականներին նվերներ տան, որով կկատարվի Քրիստոսի հրամանը, թե՛ «2րի առաք, ձրի էլ տվե՛ք» (Մատթ. Ժ 8):

Այսպիսով, ապաշխարություն սրբաբար խորհրդի վերաբերյալ այս համառոտ տեղեկությունները, իբրև բարի սերմ, սերմանեցինք ի լուր բարեկրոն քահանաների:

Թող Աստված անեցնի հարյուրապատիկ ու հազարապատիկ առաքությանը՝ ցողելով ձեր վրա հոսումը շնորհների ու գիտության և զորացնի ձեզ գերազույն ծառայությանը, որովհետև այս անելով և ուսուցանելով՝ մեծ կկոչվեք Երկնքի Արքայությունում, որին և մեզ և բոլոր Իր անվանը հավատացողներին արժանի անի բարեբախտ, մարդասեր և ողորմած Աստված:

Ամեն:

1 Ժամուց - դրամական ցվեր հոգևորականին՝ որևէ առիթով:

2 Քառասունք - Ըստ Սուրբ Հոգու հրամանի և սուրբ հայրերի սահմանած կարգի՝ վախճանվածների հիշատակի և նրանց հոգիների մխիթարության համար պետք է անխափան կատարել սահմանված աղոթքները և ապա տալ համայնքի քահանային և վանականներին տուրքեր, ազապե և այն ամենը, ինչ հրամայել է հանգուցյալը իր հոգու համար:

Կարապետ Պարթևաբեկ Պալաթեցի

Կարապետ Պարթևաբեկը ծնվել է 1763 թ., Կոստանդնուպոլսի Պալատ կոչված թաղում, որն այդ օրերին հայրենի էր իր ուսումնական հասարակություններով:

Թաղի վարժարանն ավարտելուց հետո մեկնում է Երուսաղեմ և այնտեղ կուսակրոնություն ընդունում: Վերադառնալով աշակերպում է Պողոս Պարթևաբեկին և օգնում նրան իր գործերում:

Այդ տարիներին Պոլսում կաթոլիկությանը վերաբերող խնդիրների շուրջ մեծ հուզումներ էին տեղի ունենում: 1823 թ. հրաժարվելով իր պաշտոնից՝ Պողոս Պարթևաբեկը իր փոխարեն երաշխավորում է Տեր Կարապետ Արքեպիսկոպոսին, որը 1823 թ. հոկտեմբերի 27-ին ընտրվում է պարթևաբեկ: Այս իմաստուն հոգևոր այրը մասնավոր հոգածություն է ունեցել դպրոցների և ուսյալ մարմնավորականների հանդեպ: 1824 թ. իր կոնդակով հանձնարարում է Կ. Պոլսի և գալփադի վիճակավոր առաջնորդներին հիմնել դպրոցներ: Իսկ 1828 թվականին հասարակում է նաև հմուտ վարդապետներից բաղկացած առաջին ուսումնական խոր-

հուրդը, որով փաստորեն Կ. Պոլսի բոլոր կրթական հասարակությունները դրվում են ուսումնական խորհրդի և պարթևաբեկի անմիջական հսկողության ներքո: Նրա օրոք Կ. Պոլսում կառուցվել ու նորոգվել են տասը եկեղեցիներ:

1831 թ. սեպտեմբերի 4-ին հրաժարական է տալիս, որից հետո առանձնանում Սկյութարի Սուրբ Խաչ եկեղեցում և իրեն նվիրում մարենազիություն: 1850 թ. այստեղ կնքում է իր մահկանացուն ու թաղվում տեղի գերեզմանատանը:

Իր հեղինակությամբ հրատարակվել է «Լապտեր հաւատոյ» գիրքը: Մարենազարանի ձեռագրացուցակներից խմանում ենք, որ նա հեղինակ է նաև մի շարք այլ գրքերի՝ «Քարոզգիրք», «Քարոզ կիրակեից», «Ի լապտեր հոգւոյ», «Մեկնութիւն պատարագի»: Ի շարս այլոց՝ գրել է տաղեր, արարագրել ձեռագրեր և հեղինակել եկեղեցական այլ գործեր: Իր ժամանակակիցները նրան ներկայացրել են որպես «շքեղ առեմաբանութեամբ և խորախորհուրդ մտօք» անձնավորություն:

ՏԵՐ ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊԱՏՐԻԱՐԶ
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍԻ

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ ԶԱՏԱՆԱՆԵՐԻՆ՝
ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Բ հրատարակություն

Թարգմանությունը և ընդհանուր խմբագրությունը՝

Արամ Դիլանյանի

խմբագիրներ՝

Գրիգոր Դարբինյան

Արփինե Պապայան

Սրբագրիչ՝

Վոլոդյա Աբրահամյան

Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու քրիստոնեական

Դաստիարակության և Քարոզչության Կենտրոնի

հրատարակչություն

ՄԱՅՐ ԱԹՈՐ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՏՊԱՐԱՆ